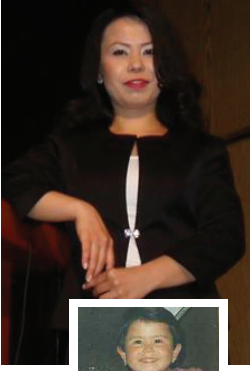

Dil Eğitiminde Çocuk Edebiyatı Ürünlerinden Faydalanma ve Çocuk Kitapları

Arzu ÇEVİK* - Merve MÜLDÜR**

Tarihten bu yana doğayı, çevreyi hatta kendisini anlamlandırmak isteyen insan, zihninde tasarladığı gerçeküstü bir dünya yaratır. Yakın çevresinde bulunan insanlar, doğal olaylar ve bunların etkileri insanın hayal gücünün sadece bir kısmını oluşturur. İnsan, bir yandan parçası olduğu toplumu tamamlarken diğer yandan yaratıcılığının sınırlarını zorlar. Zihninde tasarladıklarını kendine özgü biçimde ortaya koyma isteği sanatın gün yüzüne çıkmasını sağlar. Kültürel ve sosyal yaşamın içinde insan, gizemi arar ve bilinmeyeni keşfettiği bir yolculuğa başlar. Bu yolculuğun sonucu olarak sanat dalları ufuk açıcı bir nitelikle insanoğlunun karşısına çıkar. Sanatçı özgün bakış açısı ile yoğurduğu ürünün biricik olmasını sağlar. Başkasının görmediği ya da görüp de farkında olmadığı ayrıntıları kaleminin, fırçasının, müzik aletinin yardımıyla göze, kulağa estetik gelecek biçimde topluma mal eder. Bu üretme işi de kişinin yeteneklerine, algısına özgü olarak şekillenir ve diğer insanlara ulaşır. Sever (2013), sanatın sürekli yenilenen, çeşitlenen, değişen yaşamı anlamaya çalışan bir çaba olduğunu belirtir. Değişim ve yenilik özellikleriyle sanat; kişisel, sosyal ve kültürel gelişimde insan doğasını etkiler ve şekillendirir. Bu yeniden doğuş süreci toplumun değer yargıları, kişilerin beklentileri ve yaşam tarzında ortaya çıkan değişiklikleri ile de yeni bir boyut kazanır. Gelişen teknoloji sayesinde iletişim ve etkileşimin hızlı bir şekilde ilerlemesi insanı farklı kültürlerle tanıştır; insanın diğer toplumlara adapte olmasını, kendisini yenilemesini sağlar. Etkileşimin artışı ve iletişimin hızı yeni dünya arayışı algısını oluşturur. Algının değişip şekillendiği bu süreçte toplum da insana farklı özellikler sunar. Böylece sanat yerellikten kurtulur, evrensel bir kavram hâline bürünür.

Toplumlar arasındaki sosyal alışveriş bütün sanat dallarını etkiler ve sanat tüm toplumları etkisi altına alır. Edebiyat da bu etkiyi yapar ve yaşar. Kültür aktarımı açısından

* Bartın Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü.

** Süleyman Demirel Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü.

edebiyat, sanat dallarının en güçlüsüdür. Edebiyat, sözün gücünü kullanır ve etkisini tüm zamanlarda gösterir. Sözlü edebiyat geleneğinden bu yana kültürün devamını sağlamak, yeni nesilleri yetiştirmek amacıyla kullanılan edebiyat, toplumsal birlikteliğin ve sürekliliğin temelini korumayı da bir bakıma üstlenmiş olur. Bu sebeple toplumlar çocuklarını yetiştirirken edebiyattan faydalanırlar. Edebî yapıtlar toplumun kültürel ve sosyal değerlerini taşıma görevi üstlenir. Masal, öykü, roman gibi yaratılardaki kahramanların kendisiyle, çevresiyle, doğa ve toplumla yaşadıkları çatışmalar, toplumun benimsenen ya da karşı çıkılması gereken değerlerini, inançlarını okura sezdirir. Edebiyat yapıtlarıyla kurulan etkileşimde, yazarın biçimlendirdiği özneliliğin kaynağı, genellikle yaşadığı, var olduğu toplumun değerleriyle beslenir (Sever, 2010, s. 65). Edebiyat kaynağını aldığı toplum değerlerini koruma görevini üstlenirken bir yönüyle de toplumun devamlılığını sağlar ve yarınlarnı inşa eder. Geçmişten bugüne edebiyat, eğitim aracı olarak kullanılmış olup başta ninni ve masallar, sonra çocukların dikkatini çekecek kitaplar çocuk yetiştirmede temel araç olmuştur.

Geçmişte hedef kitleleri çocuk olmayan kitaplar, kendisini çocuklara sevdirmiş ve çocuk edebiyatının ilk örnekleri olmuşlardır. Çocuk edebiyatı, temel kaynağı çocuk ve çocukluk olan; çocuğun algı, ilgi, dikkat duygu, düşünce ve hayal dünyasına uygun; çocuk bakışını ve çocuk gerçekliğini yansıtan; ölçüde, dilde, düşüncede ve tiplerde çocuğa göre içeriği yalın biçimde ve içtenlikle gerçekleştiren, çocuğa okuma alışkanlığı kazandırması yanında çocuğun edebiyat, sanat ve estetik yönden gelişmesine katkı sağlayan, çocuğu duyarlı biçimde yetişkinliğe hazırlayan bir geçiş dönemi edebiyatıdır (Şirin, 2007, s. 42). Çocuk edebiyatının ayrı bir alan olarak görülmesi bazı edebiyatçılar tarafından doğru bulunmamaktadır; ancak edebiyatın alt dallarının oluşması kaçınılmazdır.

Çocuk edebiyatının edebiyat içerisinde kendisine özerk bir yer bulması yenidir, bu sebeple şekillenme süreci ve alanın genel hatlarının çizilmesi zaman alır. Çocukluk döneminin kısa bir zamanı kapsamaması, çocukların ihtiyaç ve beklentilerinin hızlı değişmesi edebiyatçıları sürekli bir yenilenmeye iter. Çocuk gerçekliğini çocuk bakışıyla ele alan çocuk edebiyatı eserinin kahramanı çocuk olmalıdır. Öznesi çocuk olan edebiyatta, çocuğun ve çocukluğun edebiyatı çocuğa göre gerçekleşmedikçe, eseri çocuk edebiyatı olarak adlandıramayız (Şirin, 2007, s. 34). Bir edebî eserin çocuk edebiyatı ürünleri içerisinde değerlendirilmesi için çocuğun esas alındığı, kahramanının çocuk olduğu ürünler olmalıdır. Okurlar kitaplarda kendi hayatlarından bir kesit, bir ortak nokta bulduklarında kitabı içselleştirerek okurlar. İnsan doğasında olan bu hissi çocuklar için yok saymak doğru olmaz. Genelde yetişkinler için üretilen edebiyat ürünlerinin çocukların ilgisini çeken bölümlerinin çocuk edebiyatı malzemesi olarak kullanılmasının yeterli olacağı kabul ediliyor ve daha çok öğretici öğelere ağırlık veriliyordu (Yalçın ve Aytas, 2002, s. 2). Öznesi çocuk olan her kitabın çocuk edebiyatına dâhil olamayacağı gibi yetişkin kitapları da çocuklara hitap etmeyebilir. Çocuk kitabı olarak adlandıracağımız eser her yönüyle mükemmel olmalıdır. Çocuk kitabı hazırlamak özel bir çaba ister ve birçok sorumluluğu da beraberinde getirir. Bütün bu sebeplerle çocuk edebiyatının kendine has bir şekli ve kuralları olmak zorundadır. Yetişkinler için ortaya konulacak bir yaratıda konu sınırlamasından söz edilemez. Yazar, yaşam ve insanla ilgili dilediği bir sorunu, olguyu ya da durumu konu olarak seçebilir; kendi yaratma özgürlüğü içinde insanın düşüncesinde olan her şeyi edebiyatın bir konusu olarak işleyebilir (Sever, 2010, s. 119). Yetişkin edebiyatından

farklı olarak hedef kitlesinin belli olması ve bu kitlenin ihtiyaçlarına yönelik hazırlanması bakımından çocuk edebiyatının meşakkatli bir alan olduğu unutulmamalıdır. Çocukluk çağının -hatta çağların- özellikleri göz önünde tutulur ise ilk planda yetişkinler için yazılmış olan edebiyat eserlerinin çocukların hayal, duygu ve düşüncelerine her zaman uygun düşmeyeceği kolayca anlaşılır (Oğuzkan, 2010, s. 3). Çocuk ve yetişkin edebiyatı konu, içerik, üslup, dil ve anlatım özellikleri gibi birçok açıdan birbirinden ayrılmalıdır.

Çocuk edebiyatı yazarının kendi çocukluğundan beslenmesi ile ancak çocuk bakışını ortaya koyması ile sağlanabilir. Çocuk kitabı yazarlığı çocuklar için yazma bilinci olan yazarın başarabileceği ve yetişkin edebiyatı yazarlığında farklı bir yazarlık biçimidir (Şirin, 2007, s. 41). Bu farklı yazarlık biçimi yazarın üzerinde topladığı birçok sorumluluğu da ona hatırlatacaktır. Geleceğin inşası ve nesillerin algısı bu kitaplar ile şekillenmektedir. Çocuklar için sanat ve edebiyat yapan sanatçıya çocuğa göreliğin ölçüsünü bulmasına ise içindeki çocuk yardımcı olacaktır (Şirin, 2007, s. 45). Yazar bu konuda üstlendiği sorumluluğun bilincinde olmalıdır. Çünkü çocuk edebiyatı ürünleri seçilirken maalesef ciddi bir elemeye tabi tutulmamaktadır. Çocuğa göre olan yapıtlar vermek isteyen her sanatçı, kendisini anlatmak, anlatılacak olanı ve onu nasıl anlatacağını bulmak için öncelikle çocuk gerçekliğine inanmalı; böyle bir gerçeklik adına yazmanın büyük bir sorumluluğu olduğunu duyumsamalıdır. (Sever, 2010, s. 29). Medyanın ve kültürel etkileşimin yoğun olması çocukların karşısına bambaşka dünyalar getirmekte; aileler, eğitimciler bu hızlı akışın önünde durmakta zorlanmaktadırlar. Özellikle çocuklar için hazırlanmış yerli ve yabancı eserlerin azımsanmayacak sayıda arttığı bir dönemde çocukların zihinsel ve duygusal gelişmelerinden sorumlu olan ilgililerin, çocuklara rehberlikte bulunurken daha dikkatli olmaları gerektiği ortadadır (Oğuzkan, 2010, s. 4). Her yazılı eserin çocuk edebiyatı ürünü olduğunu söylemek güç olacaktır. Ancak her yerde bulunan hatta çocukların ve gençlerin özellikle arayıp bulduğu, okuduğu, eğlenmek için araç olarak kullandığı kitaplar mevcuttur. Çocuk edebiyatı ürünleri bu kitaplarla da mücadele etmek zorunda kalmaktadır. Eğlencelik çocuk yayınları çocukluğu eğlence ayinine alıştıran haplar gibidir. Eğlencelik kitaplar yalnızca iyi çocuk edebiyatına meydan okumakla da kalmıyor, çocukluğu sanal cennetlerle kuşatıyor. Sorumluluktan kaçışı ve aylıklığı özendirilen bu tür yayınlar karşısında asık suratlı, kaba edebiyatsız, ciddi görünümlü kitaplarla mı duracağız? Elbette hayır! Çocuk bakışı çocuk gerçekliği ve çocuk algılamasına göre resimlenmiş çocuk kitaplarıyla çocuğu buluşturmaya öncelik vermeyi öğrenmemiz gerekecek (Şirin, 2007, s. 55). Çocuğa sunulacak edebiyat ürünlerinin de içeriğinin yapısının çocuğa uygun olması göz ardı edilmemelidir. Edebiyat aracılığıyla ulaşılan zihinler için çocuksu, çocuğu önemseyen, sadece onu eğlendirmeyi hedefleyen bir çizgide olmamalıdır. İyi bir edebiyat öncelikli çocuğun hakkıdır. Çocuğun kitap kültürü kazasının ailede örülmeye başlanacağını okulda geliştirileceği ve sosyal çevre tarafından destekleneceği eğitim süreçlerinin başarıya ulaşması bu alanda ülke ölçekli bir açılımı ve çocuk edebiyatı kültürü programını gerektirir (Şirin, 2007, s. 81).

Değişen çocuk algısı ile aileler çocuğun karakteristik olarak ön plana çıkmasıyla kendisini ifade edişine saygı duyar. Öğrenme güdüsünü tatmin etme sürecinde çocuğun rolünün farkına varır. Bu farkındalık çocuğa yatırımın ne kadar zaruri olduğunu hissettirir ve bu süreçte çocukların eğitimine katkı sağlayacak her türlü aracı kullanır. Bu araçların başında da edebiyat ve çocuğa yönelik hazırlanan çocuk edebiyatı ürünleri gelir. Çocuk-

lar için görsel ve işitsel âlemin gelişmesi onları etkisi altına ürünlerle yaklaşan tehlikeli bir piyasa edebiyatın çocuk kahramanının çocuk bakışını yok etmiştir. Şiddet ve büyü çocuklardaki heyecanı doyurmaya yönelik aşırı biçimde kullanılmaya başlanmıştır. Bu da edebiyatın etkisini azaltmakta yerini yazılı ve görsel birçok materyal almaktadır. Teknolojik gelişmeleri aleyhine çeviren insan yarının teminatı çocuklara şiddeti sevimli göstermektedir. Son yıllarda şiddet kullanarak ya da doğüstü güçlerden yardım alarak başarıya ulaşan kahramanların yer aldığı kitaplar hızla yaygınlaşmakta ve bu kitaplar büyük bir okur kitlesi tarafından okunmaktadır. Kitaplarda, çocukların özdeşim kuracağı kahramanların genellikle büyü ve tılsımdan güç olarak amaçlarına ulaşmaları, şiddetin amaca ulaşmak için bir yöntem olduğu anlayışı, yeterince okuma kültürü edinmemiş küçük okurlar üzerinde olumsuz etkiler bırakabilir (Sever, 2013, s. 35). Kişiliğin geliştiği bu dönemde karşısına çıkan kahramanları benimseyen çocuk onunla kendi hayatını bütünleştirmekte hayal gücünü bu yönde kullanmaya başlamaktadır. Her türlü etkiye açık genç beyinler yazılı ve görsel dünya ile uyuşturulmakta kolaycılığa alıştırılmaktadır. Yazınsal bir metinde kurguda yer alan şiddet, çocukta kaba güce karşı bir anlayışın oluşmasına neden olur (Sever, 2013, s. 36). Oysa edebiyatın kullanılış amacı çocuğun kişisel gelişimine katkı sağlamak, topluma aidiyet duygusu geliştirmek ve insanlık için çalışmak iken insanlığı yok eden olağanüstülük ve kolaycılığı öngören büyü ve sihir temel konular hâlini almıştır.

Sanatsal etkileşim, yaşamın anlaşılmasını temel ilke edinmiş bir süreç olarak değerlendirilebilir. Çocukların, bu etkileşimi küçük yaşlarda tanıyabilmesi ve yaşayabilmesi için dil ve çizgi ustalarıyla buluşturulması, sanatçıların da çocuğu etkileşimin istekli bir alımlayıcısı olmaya özendiren yapıtlar ortaya koyması gerekir (Sever, 2013, s. 38). Çocuk edebiyatı verimleri çocuğun gelişimini göz önünde bulunduran ehil ellerde hazırlanmalıdır. Şirin'in (2007) de değindiği gibi bir çocuk kitabının asıl önemli sorumlusu editördür. Bir çocuk edebiyatı ürününün sadece edebî yönden güçlü olması yetmez. Bir çocuk kitabının ortaya çıkışı bir ekip işidir. Unutulmamalıdır ki çocuk edebiyatının temel işlevi çocuğu kitapla tanıştırmak ve bu arkadaşlık köprüsünü kurmaktır. Nitekim Sever (2010), çocuk edebiyatının en temel işlevlerinden birinin çocuklara okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandırmak olduğuna dikkati çeker. Çocuk edebiyatı ürünlerinin dil ve anlatım özellikleri tartışma götürmeksizin dil eğitimine katkı sağlamalıdır. Çocuk edebiyatı sahasında kullanılacak dilin çocuğun içinde doğduğu toplumun kültürel değerlerinin yaşatıcısı olduğu gerçeği göz önünde bulundurulmalı, bu gerçekten hareketle çocukta millî dil bilinci oluşturulmalıdır (Gürel vd., 2007, s. 24). Kişilik gelişiminin yanında toplumsal aidiyet duygusu kazandırmak ve ait olduğu millî, kültürel değerleri benimsetmek de hedeflenmelidir. Türkçe Eğitimi'nin temel amaçlarının on birinci maddesi "*Millî, manevî, ahlaki, tarihî, kültürel, sosyal, estetik ve sanatsal değerlere önem vermelerini sağlamak; millî duygu ve düşüncelerini güçlendirmek*" şeklindedir. Bu amaca hizmet eden edebî verimler dil bilinci kazandırmalıdır. Dil gelişiminin evrensel basamakları sağlıklı her çocuk için geçerli olmasına karşın; çocuğun içinde yaşadığı kültürel çevre ve bir uyaran olarak modellerin özellikleri, dil gelişiminin niteliğini etkilemektedir (Sever, 2010, s. 35). Resim, okul öncesi kitaplarının en önemli unsurudur. Çocuğun zihninde hatırlanması kolay bir görüntü olarak yer alır ve çocuk, algılamakta güçlük çekebileceği birçok şeyi resim kanalı ile tanıyabilir (Baş, 2012, s. 164). Bütün bu özellikleriyle bir çocuk kitabı hazırlamak ve onu yeni nesle sunmak her toplumun temel görevidir. Ancak henüz bu konuda olgunluğa

ermemiş coğrafyalarda her türlü yazılı, görsel materyal eleştirilmeden sorgulanmadan hatta değerine bakılmadan yeni nesillere sunulmaktadır.

Çocuğun bilişsel gelişiminde gözlemlene, karşılaştırma, sınıflandırma, uygulama, eleştirme ve düşünme yeteneğinin gelişmesinde en belirleyici ve etkili iletişim aracı kitaptır (Şirin, 2007, s. 58). Çocukların tanıştığı tüm kitaplar ileride su yüzüne çıkacak bazı kişilik oluşumlarının temellerini atar. Bu yaşlarda işlenen her türlü tema çocuğun ve dolayısıyla toplumun kimliğini oluşturur. Edebiyat yapıtlarının temel sorumluluğu çocuğa dil ve çizginin anlatım olanaklarıyla öbür insanlara ulaştırmak, çocuğun onlarla iletişim kurmasını sağlamaktır (Sever, 2013, s. 37). Çocuklara iletişim kurmayı, çocukları sosyalleştirmeyi hedefleyen çocuk edebiyatının karşısında şiddetin, büyüün, sihrin gizil dünyası arasında bir çatışma doğmaktadır. Çağdaş çocuk edebiyatın mücadele ettiği kitapların içeriğinde temel sorunsal şiddetin ve aşırı olağanüstücülüğün yer almasıdır. Çocuk edebiyatının patikalarında cımbızla dolaşarak sayısız şiddet figürü bulmak mümkündür (Şirin, 2007, s. 95). Edebiyat kavramı içerisinde yaratıcılık boyutunda yetişkin edebiyatı ile çocuk edebiyatı birbirinden ayrılır. Yetişkin edebiyatında yazar hedef kitle-sinin psikososyal durumunu, kişisel gelişimini düşünmek zorunda değildir. Yazar eserini ortaya koyarken üretimin sınırlarını onun yaratıcılığı çizer. Çocuk edebiyatında durum biraz daha farklıdır.

Çocuk kitaplarının, bu önemli görevleri yerine getirebilmesi, yapısal ve eğitsel özelliklerle donatılmasını gerekli kılmaktadır. Çocuk kitapları, dış-ıç yapı özellikleri ve dayandığı eğitsel ilkelerle bir bütündür. Bu özellik ve ilkelerin birbirleriyle tutarlılığı ve bütünselliği, çocuk kitaplarının niteliğini belirleyen en temel etkidir. Bu nedenle, çocuk kitaplarının belirtilen özelliklerinin bilinmesi, çocuklar için seçeceğimiz kitaplarda bizlere kılavuz olacaktır (Sever, 1995, s. 1). Çocukların hangi yayınlarla, nasıl karşılaştıkları bilinmemektedir. Her yerde bulunabilen herhangi bir elemeye tabi tutulmayan çocuk kitapları bulunmaktadır. Hatta çocuklar tarafından sevildiği için bu kitaplar okullarda da kendisine yer bulmaktadır.

Araştırmacı tarafından 2013-2014 yılından bir ilkokulun kütüphanesinde yer alan kitaplar içerisinden en çok okunan on kitap belirlenmiştir: *Çılgın Dedemin Zaman Makinesi Serisinin "Maya Uygarlığının Sakladığı Sır, Zaman Makinesinin İcadı, Çin Seddi'ne Yolculuk, Tekerleğin İcadı, Çağ Açan Fetih, Kaşıkçı Elması"* ve *Şirin İş Başında Serisinin "İş Dünyasını Nasıl Karıştırırım?" Felaket Henry ve Beter Bakıcı, Kayıp Kemiklerin Peşinde, Bakugan İkili Savaş*. Bu kitaplardan çeviri olan *Felaket Henry ve Beter Bakıcı, Kayıp Kemiklerin Peşinde, Bakugan İkili Savaş* adlı üç kitap seçilerek bu kitaplar tema, konu, kahramanlar başlıkları altında incelenmiştir. İlkokul üçüncü sınıf öğrencilerinin bu kitapları kitaptan aldığı ve okuduğu tespit edilmiştir. Bu kitapların seçiminde öğrencilerin tercihi ön planda tutulmuş olduğu görülmüştür.

Tablo 1: Kitaplarda Tema

Kitaplar	Tema
<i>Felaket Henry ve Beter Bakıcı</i>	-
<i>Bakugan İkili Savaş</i>	-
<i>Kayıp Kemiklerin Peşinde</i>	Vücudumuzu tanıyalım

Kitaplardan *Felaket Henry ve Beter Bakıcı* ile *Bakugan İkili Savaş* adlı kitapların herhangi bir tema içerisinde değerlendirilmesinin mümkün olmadığı araştırmacı tarafından tespit edilmiştir. *Kayıp Kemiklerin Peşinde* adlı kitabın bir okul gezisi ile kemiklerin adlarını öğretmeyi hedeflediği görülmektedir. Bu kitabın diğer iki kitaptan tema açısından farklı olduğu belirlenmiştir. Hedef kitlenin özellikleri göz önüne alınmadığı görülmektedir.

Tablo 2: Kitaplarda Geçen Konular

Kitaplar	Konu
<i>Felaket Henry ve Beter Bakıcı</i>	Henry'nin yaramazlıkları
<i>Bakugan İkili Savaş</i>	Bakugan Kartlar aracılığıyla yapılan savaşlar
<i>Kayıp Kemiklerin Peşinde</i>	Öğretmenin öğrencilere oyunlarla kemiklerin yerlerini öğretmesi

Kitaplar konu bakımından incelendiğinde öğrencilerde dil, kültür ve kişilik gelişimine katkı sağlayacak herhangi bir özellik saptanmaması dikkate değerdir. *Felaket Henry ve Beter Bakıcı* adlı ilk kitapta Felaket Henry sürekli yaramazlık yapan ve ailesi tarafından cezalandırılan bir çocuktur. Yaptığı davranışlarının herhangi bir karşılığı olmaması ve hatta davranışların doğal gösterildiği tespit edilmiştir. İkinci kitap olan *Bakugan İkili Savaş* adlı kitap kartlar aracılığıyla savaşan çocukları konu almaktadır. Çocukların birbiriyle mücadelesi birbirinden kopuk olaylar birbirinden bağımsız şekilde anlatılmaktadır. Bu kitapların üçünde de çeviri dilinin kuruluğu, yazım hataları bulunmaktadır. *Felaket Henry ve Beter Bakıcı* adlı kitabın tamamında “Anne ve Baba” şeklinde kullanım söz konusudur. “Anne ve Baba” özel isim gibi büyük harflerle yazılmış ve Türkçeye uygun olmayan bir yapıyla aitlik ifadesine yer verilmediği gözlenmiştir. “Anne ve Baba oturma odasına baktılar.” “Anne ve Baba dönmüşlerdi.” “Anne salona baktı.” şeklinde kullanımlara rastlanmaktadır. Dil zenginliğini yansıtan mecaz, deyim, kalıp söz gibi unsurlara yer verilmediği görülmüştür. Şiddet içerikli benzetmelere sıkça yer verildiği hayal gücünde olumsuz etki yaratabilecek kavramların kullanıldığı tespit edilmiştir.

Tablo 3: Kitaplarda Geçen Kahraman Adları

Kitaplar	Kahraman Adları
<i>Felaket Henry ve Beter Bakıcı</i>	Henry, Peter, Anne, Baba, Maragaret, Max, Rebecca.
<i>Bakugan İkili Savaş</i>	Dan Kuso, Drago, Runo, Marucha, Matris, Fer Ripper, Dacus, Stinglash, Haos Saurous, Gergonoid, Matris Kanji, Dragonoid.
<i>Kayıp Kemiklerin Peşinde</i>	Wanda, Arnold, Frizzle, Hugh Mann, Velcro, Tim, Liz, Phoebe, Kaesha.

Kitaplarda yer alan özel isimler telaffuzu zor okunması güçtür. Dil gelişiminin devam ettiği bu dönemde yazılışı ve kullanılışı ana dilden çok uzak kelimelerin kullanımı doğru değildir. İlkokul üçüncü sınıf öğrencilerinin dil gelişim özellikleri dikkate alındığında kitapta geçen isimlerle ilk kez karşılaştıkları düşünülmektedir. Bu isimlerin ana dilin yapısından uzak olması sebebiyle telaffuz ile ilgili problemlere temel teşkil edeceği düşünülmektedir. Bu isimlerin Türkçe okunuşlarının yay araç içerisinde verilmesi uygundur. Bu kurala *Felaket Henry ve Beter Bakıcı* ve *Bakugan İkili Savaş* adlı kitaplarda uyulmadığı görülmüştür.

Tablo 4: Kitaplarda Dil ve Yer Alan Kültür Dışı Öğeler

Kitaplar	Kültür Dışı Öge Unsurlar
<i>Felaket Henry ve Beter Bakıcı</i>	Cadılar Bayramı, vaftiz töreni
<i>Bakugan İkili Savaş</i>	Grocery Town'da alışveriş yapmak
<i>Kayıp Kemiklerin Peşinde</i>	Cadılar Bayramı

İlkokul üçüncü sınıf öğrencilerinin faydalandığı bir kitaplıkta bir sınıfın öğrencilerinin büyük bir kısmının okuduğu kitaplar içerisinde günlük hayatla özdeşleştiremeyecekleri ve dinsel öğelerin yerleştirildiği kaynaklar bulunmaktadır. Bu kitaplarda yer alan unsurlar henüz soyut kavramları algılayamayan çocukların zihninde nasıl yer edeceği iyi düşünülmelidir. Bu bakımdan kitapların yazılması, basılması ve dağıtılmasının yanında seçilmesi hususunda da çok dikkatli olmalıdır.

Tablo 5: Kitaplarda Geçen Yanlış Davranış Örnekleri ve Şiddet Unsurları

Kitaplar	Şiddet Unsurları
<i>Felaket Henry ve Beter Bakıcı</i>	Felaket Henry, Kaba Ralph, İriyarı Bert, Hırçın Susan, Aksi Chris, Öfkeli Anna, Sert Toby, Titrek Dave, Huysuz Margaret, Çıtkırıldım Polly, Sivilceli Paul. Henry'nin o güne gördüğü en şişman, en acımasız, en çirkin, en iğrenç genç kız içeri girdi. Kahvaltıda fil, öğle yemeğinde timsah, çay saatinde yer gibi bir hâli vardı. Felaket Henry eski kafalı yetişkinlerle nasıl başa çıkılması gerektiğini iyi bilirdi. Henry kırmızı siyah şeytan kıyafetini yatağının üzerine sermişti. Kıyafetin yanında şeytan maskesi, parlak boynuzlar, üç dişli çatal ve bir kuyruk duruyordu. O feci korkunç Anne Baba fikirlerini değiştirmemişlerdi. Henry çaldığı Gizli Kulüp bayrağını havada dalgalandırarak gösterişli bir şekilde yürüyordu. Pençelerini ölü bir fareye geçiren akbaba olmuş. Yoksa bir sene televizyon izlememe cezası alırsın dedi Anne.
<i>Bakugan İkili Savaş</i>	Artık Dan'ın Bakugan'ı kavuşabilen, düşünebilen ve kendi başına hareket edebilen Dargo gerçek bir canavardı. Bakuganlarımızı elimizden almak istiyor ama hepimizi ilgilendiren ciddi bir tehdit. Birdenbire başka bir çocuk ortaya çıktı ve savurduğu tekmeyle çocuğun elindeki Bakugan'ı uçurdu. Masquerada az sonra mideye fare indirecek bir yılan gibi gülümsedi. Bu kırmızı yaratık turuncu renkte kocaman kışkaçlara iğne gibi bir kuyruğa ve insan yüzüne benzeyen ürkütücü bir yüze sahip akrebi andıran bir yaratıktı. Uzun simsiyah vücuduyla kıpır kıpır bir sürü bacağa ve ağzından çıkan iki kocaman dişle sahip ürkütücü görünümü bir yaratıktı bu. Centpoid yüzünü Stinglash'e döndüğünde pençelerinin arasında mor renkli yıldırımlar çıkıyordu. Darkus Bakugan sahanın ortasına daldı ve gözden kayboldu. Biraz sonra tam Stinglash'in altında yeniden belirerek yükseldi ve pençeleriyle yarattığı yakaladı. Sonra Stinglash'ı bir beyzbol topu gibi havaya fırlattı. Görünen o ki Masquerada seninle savaşmam için beni buraya çağırmış. Runo seni çok kötü harcayacak.
<i>Kayıp Kemiklerin Peşinde</i>	Ben bir vampir olacağım.

Kitaplarda şiddet unsuru ciddi biçimde yer almaktadır. *Felaket Henry ve Beter Bakıcı* adlı kitapta her kahramanın bir lakabı bulunmakta ve bu lakabın sebebi bilinmemektedir. Yaramazlıkları diğer insanları rahatsız edecek boyutta olan Henry'nin davranışları çeşitli benzetmeler ve saygısızlık ifadeleri doğal bir davranış gibi gösterilerek verilmiş olduğu dikkati çekmiştir. *Bakugan İkili Savaş* adlı kitapta betimlenen varlıklar dikkat

çekicidir. Olağanüstü yaratıklarda çizilen karakterler oldukça çirkin ve ürkütücüdür. Yaş grubu düşünüldüğünde çocuklarda uyandıracığı etki tehlikeli olacaktır. Betimlemelerde çok dikkatli olunması gerekirken “*Bu kırmızı yaratık turuncu renkte kocaman kısıkaçlara iğne gibi bir kuyruğa ve insan yüzüne benzeyen ürkütücü bir yüze sahip akrebi andıran bir yaratıktı.*” cümlesindeki benzetme şiddete ve olumsuz yargıya sebep olacak bir ifadedir. Bu ifadeyi okuyan çocuğun zihninde oluşacak resim oldukça düşündürücüdür.

Çocuk kitabı dil ve anlatım özellikleri, tema ve plan, baskı kalitesi kullanılan görseller gibi birçok özelliklerle okuruna ulaşır. Bu süreçte yazarına, editörüne, resimleyenine ciddi sorumluluklar düşer. Bu düşünceyle hazırlanacak kitaplarda yer alan konular çok dikkatle ve özenle işlenmelidir. Bu konuda yazarın pedagojik altyapısı, çocukluğa bakışı, çağdaş dönemin etkilerini potasında eritmesi etkili olacaktır. Bu sebeple ifade edilen sorunları aşmak üzere çocuk edebiyatı yazarlığı ile ilgili bölümlerin olması bu konudaki çalışmaların artması ve bakanlığın bu konuda gerekli denetlemeleri yapması zaruridir. En önemlisi de bu kitapları çocuklarla buluşturan ebeveynler ve öğretmenler dikkatlice seçmeli ve çocukların her yayını okumasına engel olunmalıdır. Okul kitaplıklarına kadar ulaşan bu yayınların denetiminin yapılması gerekmekte bu konuda başta eğitimciler olmak üzere bu konuda sorumlu herkese önemli görevler düşmektedir.

Kaynaklar

- Baş, B. (2012). *Türkçe Öğretimi Açısından Çocuk Edebiyatı*. İstanbul: Kriter Yayıncılık.
- Gürel, Z., Temizyürek, F., Şahbaz, N.K. *Çocuk Edebiyatı (2007)*. Ankara: Öncü Kitap.
- Oğuzkan, F. (2010). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sever, S. (1995), “Çocuk kitaplarında bulunması gereken yapısal ve eğitsel özellikler”, *Abece Eğitim ve Ekin ve Sanat Dergisi*.
- _____ (2010). *Çocuk ve Edebiyat*. İzmir: Tudem Yayıncılık.
- _____ (2013). *Çocuk Edebiyatı ve Okuma Kültürü*. İzmir: Tudem Yayıncılık.
- Şirin, M. R. (2007). *Çocuk Edebiyatı Kültürü*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Yalçın, A. ve Aytaş, G. (2002). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Akçağ Basımevi.

Resim: Murteza Albayrak